

PRIGIMTINĖ NUOSAVYBĖS TEISĖ IR DABARTIS

Eduardas Monkevičius

2026 m. birželio 10 d.

Prigimtinių teisės doktrina teigia, kad nuosavybės teisė yra prigimtine, nes susiformavo žmonių sąmonėje dar iki valstybių ir rašytinės teisės atsiradimo. Tačiau ar visuomenės socialinė raida ir pasaulinė globalizacija paneigia jos prigimtinę kilmę ir reikšmę? Tuo tikslu trumpai apžvelgiama: prigimtinių nuosavybės teisės kilmės idėjos, integracija į rašytinę teisę ir transformacija į šiuolaikinę tarptautinę ir nacionalinę teisę.

1. Prigimtine nuosavybės teisės kilmė.

Šiuolaikinėje visuomenėje nuosavybės teisė dažnai suprantama kaip valstybės įstatymais suteikta teisė įgyti, valdyti ir naudoti konkretų daiktą ar turtą. Tuo tarpu prigimtinių teisės doktrina teigia, kad nuosavybės teisė kilo ne iš valstybės įstatymų bet yra prigimtine ir absoliuti kiekvieno žmogaus teisė, nes išplaukia iš pačios žmogaus ir visuomenės prigimties sampratos. Prigimtinių nuosavybės teisės idėjos Europoje kilo dar XVII amžiuje, o vėliau ir Lietuvoje.

J. Loke'as rašė, kad pirminis nuosavybės teisės šaltinis yra Dievo duotas žmogui protas ir jo paties darbas, užvaldant ir įdirbant neužimtą žemės sklypą, kuris tapo jo nuosavybe, todėl niekas neturi teisės jos nebaudžiamai atimti. Valstybė negali leisti įstatymų, kurie varžytų

piliečių laisvę ir nuosavybę, nes tai yra jų prigimtinės teisės, kurios neperduotos valstybei visuomenine sutartimi. Visuomenė turi teisę apginti save nuo kiekvieno, net įstatymų leidėjo pasikėsinių, jeigu jie pasirodytų tokie neišmintingi arba niekšai, kad sumanytų leisti įstatymus prieš piliečių laisvę ir nuosavybę. Tuomet visuomenė turi teisę nusikratyti tais, kurie pažeidžia jos gyvenimo išsaugojimo pagrindus, kurie paskatino žmones sudaryti visuomeninę sutartį. (*J. Loke 'as „Apie nuosavybę“, Vilnius, 1992*)“)

Ž.Ž.Ruso nuomone nuosavybės sąvoka palaipsniui susiformavo žmogaus prote anksčiau už pačią nuosavybę dar tuomet, kai buvo pasiekta paskutinė žmonių prigimtinės būklės riba. Susiformavusios šeimos savo darbu susikūrė nuosavybę į į primitivų būstą ir namų apyvokos reikmenis taip pat užvaldė ir įdirbo laisvos bendruomeninės žemės plotą. Pirmojo žemės „užgrobėjo teisę“ jis pavadino tikrąja teise, nes kiekvienas žmogus iš prigimties turi teisę į visa, kas jam reikalinga. Bendruomenė pasisavintos žemės neatima tik užtikrina teisėtą jos valdymą. Neišvengiamas žemės dirbimo padarinys buvo jos padalijimas, tuomet turėjo atsirasti ir „pirmieji teisingumo nuostatai“ nes norint kiekvienam nustatyti jo dalį reikia, kiekvienas ką nors turētu. „Žemės padalijimas pagimdė naujos rūšies teisę, būtent žemės nuosavybės teisę. „ (*Ž.Ž. Ruso Rinkiniai raštai, Vilnius, 1979*).

I. Kantas apie prigimtinę teisę į žemės nuosavybę rašė, kad pirmykštėje būklėje žmonės bendrai valdė visą žemę, kurią kiekvienas, remiantis gamtos jam duota valia, tuo valdymu galėjo naudotis. Toks žemės valdymas, buvęs prieš kokį nors teisės aktą, buvo pirmykštis bendras valdymas, kurio sąvoka nepriklauso nuo laiko, bet yra praktinės išminties išvesta. Teisinis žemės nuosavybės atsiradimo pagrindas buvo žemės užvaldymas (*occupatio*), kuris negali būti kitaip įrodytas, tiktai kaip praktinės išminties padarinys, išorinė žmogaus valios išraiška. Prigimtinė žemės nuosavybės teisė atsiranda ne tik pirminio žemės užvaldymo, bet ir jos padalinimo pagrindu. (*Teisės filosofijos istorija, Vilnius, 1995*.)

J.Stroinovskis kiekvienam žmogui pačios prigimties suteiktą nuosavybę vadina asmens nuosavybe, o žmogaus teisė nepriklausomai nuo kitų naudotis savo nuosavybe vadinama prigimtine laisve. Jis prigimtinę laisvę suprato kaip žmogaus teisę nepriklausomai nuo kitų naudotis savo nuosavybe ir manė, kad be nuosavybės negali būti ir žmogaus laisvės. Jis išskyrė kilnojamosios nuosavybės ir žemės nuosavybės rūšis. Kilnojamoji nuosavybė kyla iš asmeninės nuosavybės, kurią žmogus įgyja savo darbu ar verslu ir yra kiekvieno žmogaus prigimtinė teisė, todėl ir jos naudojimo laisvė jokių būdu negali būti pažeista. Kai žmogus investuoja į dar niekam nepriklausančią žemę, tuomet jis teisingai ir savarankiškai ją turi, t.y.

įgyja ir disponuoja žemės nuosavybe. Kiekvienas žmogus turi prigimtine teisę įgyti ir valdyti žemės nuosavybę, taip pat prigimtine laisvę ja naudotis. Autorius pabrėžė, kad iš privačios nuosavybės akivaizdžiai kyla žmonių abipusės teisės ir pareigos, be kurių jie negalėtų gyventi visuomenėje ir patenkinti savo prigimtinių poreikių. Prigimtine nuosavybė ir laisvė lemia žmonių egzistavimą ir laisvą vytyimąsi. (*J.Stroinovskis. Prigimtinės teisės mokslas, Vilnius, 2011*)

Petras Malakauskis tvirtino, kad kiekvienas žmogus turi prigimtine teisę į nuosavybę. Nuosavybe jis vadina daiktus ar dalykus, kurie tam tikru būdu susiję su kuriuo nors asmeniu, kuriais jis gali laisvai disponuoti ir naudotis. Nuosavybę autorius skirsto į vidinę ir išorinę. Pirmoji yra tai, kas savaime žmogui priklauso (pvz., siela, kūnas ir t.t.). Antroji yra tai, kas įgyjama kuriais nors išoriniais veiksmais, tai yra tikroji nuosavybė (pvz., žmogaus pastatytas ar pirktas namas). Prigimtine teise galima įgyti ir turėti nuosavybę, nes žmogus, turėdamas teisę egzistuoti, pačia savo prigimtimi gali įsigyti visa tai, ko reikia įvairiose gyvenimo stadijose ir padėtyse, o tai suteikia nuolatinę ir patvari nuosavybę. Žmonėms draudžiama pažeisti kitų privačią nuosavybę, ją sugadinti, pasisavinti, užgrobti, vogti ir t.t. Tai yra kiekvieno žmogaus prigimtine prievolė kitiems žmonėms. (*P.Malakauskis. Prigimtine teise, Kaunas, 1936*)

Šiuolaikinė krikščioniškoji pažiūra apie prigimtines nuosavybės teisės kilmę ir reikšmę išdėstyta Šventojo Tėvo Jono Pauliaus II enciklikoje „*Centessimus annus*.“ Enciklikos nuostatos pabrėžia, kad Dievui sukūrus žemę ir žmogų bei žmogui savo darbu padarius ją vaisingą, atsirado privati nuosavybė, kuri sukuriama ir gausinama žmogaus darbu ir kūrybine veikla ir yra kiekvieno žmogaus dvasinės ir socialinės laisvės garantija. Prigimtinių nuosavybės pobūdį rodo ir tai, kad nuosavybė yra ne tik materialinė, bet ir dvasinė, moralinė (dorovinė) vertybė, nes žmogus per daiktus ar gamybos priemones išreiškia savo vidinę laisvę, kūrybinį santykį su pasauliu, savo kūrybos produktu tam tikru savitu būdu įgyvendina savo dvasinį poreikį. Privačios nuosavybės pagrindu atsiradusi nuosavybės teisė yra prigimtine kiekvieno žmogaus teisė, todėl ji yra būtina, teisinga ir valstybės ginama, o jos paskirtis – įtvirtinti socialinio teisingumo principus, kiekvienam žmogui sudaryti vienodas nuosavybės įgijimo, naudojimo, valdymo ir disponavimo sąlygas bei ją saugoti. Kartu pabrėžiama, kad nuosavybės teisė negali būti absoliuti nes ji turi tarnauti ne tik atskiro žmogaus, bet ir visos visuomenės gerovei, todėl užtikrinant visuomenės interesus ji gali būti ribojama įstatymu. Kita vertus, turi būti nuosavybės teisės ribos, kurias turėtų lemti protingi žmogaus poreikiai jo ir šeimos gerovei bei laisvei garantuoti bei visuomenės labdarai teikti, o bet koks priverstinis nuosavybės

atėmimas arba apribojimas neatlygintinai, lygiai kaip ir besaikis jos kaupimas kitų žmonių ekonominio išnaudojimo arba nusikalstamu būdu, yra amoralus ir neteisėtas.

Moralinių (dorovinių) ir humanistinių vertybių akcentavimas nuosavybės teisės sampratoje turi didelę ne tik teorinę, bet ir praktinę reikšmę. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę ir vėliau atsirado vulgarių ir pernelyg pragmatinių idėjų apie nuosavybę įvairovė. Transformuotos socializmo arba valstybinio kapitalizmo idėjos propaguotojai ir politikai, formaliai pripažindami kiekvieno žmogaus teisę į privačią nuosavybę, patys būdami valdžioje arba per statytinius „savo žmonėms“ sudarė palankesnes ekonomines ir teises sąlygas įsigyti ir valdyti valstybinę ir privačią nuosavybę ir taip užsitikrinti ekonominę valdžią valstybėje. Tai patvirtina anksčiau vykęs nesąžiningas ir net nusikalstamas, pasitelkus nusikaltėlių struktūras, valstybinio turto privatizavimas, valstybės pareigūnų kyšininkavimas ir delsimas arba atsisakymas teisėtiems savininkams atkurti nuosavybę į nekilnojamąjį turtą, siekiant jį pasisavinti ar pigiai įsigyti. Valstybinės ir privačios nuosavybės neteisėto pasisavinimo, korupcijos ir kyšininkavimo atvejų stebima ir šiuo metu. Buvo propaguojama ir priešinga – vadinamosios „absoliučios ir neliečiamos“ privačios nuosavybės idėja, kurios šalininkai suabsolutina ir paskelbia neliečiama bet kokią, net nusikalstamu būdu įgytą nuosavybę, ragina nemokėti valstybei mokesčių, pasisako prieš valstybės teisę ją reguliuoti ir kontroliuoti. Būta ir kuriozinių atvejų, kai teismai, taikydami bausmes, susijusias su turto konfiskavimu, vengė tai daryti, vadovaudamiesi konstitucine nuostata „nuosavybė neliečiama“, kol Konstitucinis Teismas išaiškino, kad ši nuostata taikoma tik teisėtai įgytai nuosavybei. Tai istorijos pamokos, kurias turėtų įvertinti dabarties visuomenės veikėjai, valstybės pareigūnai ir politikai ir nekartoti praeities klaidų.

Tokiu būdu apibendrinant galima teigti kad nuosavybės teisės kilmė yra prigimtinė nes susiformavo žmonių sąmonėje dar bendruomeninės santvarkos irimo laikotarpyje, kai žmonės savo darbu sukūrė šeimos nuosavybę, taip pat pasisavino, pasidalijo ir įdirbo laisvos bendruomeninės žemės plotus. Atsiradusi privati žemės ir kito turto nuosavybė neišvengiamai paskatino žmones tarpusavio susitarimu susikurti ir abipuses teises bei pareigas nuosavybės įgijimo naudojimo ir disponavimo santykiuose. Prigimtinių nuosavybės teisių ir pareigų įgyvendinimas garantavo žmonių normalų egzistavimą, gerovę ir laisvą vystymąsi. Krikščioniškoji pasaulėžiūra akcentavo ir tai, kad privačios nuosavybės pagrindu atsiradusi nuosavybės teisė yra ir moralinė (dorovinė) vertybė, nes jos paskirtis-įtvirtinti socialinio teisingumo principus. Kiekvienam žmogui turi būti sudarytos vienodos nuosavybės teisės įgijimo ir įgyvendinimo sąlygos, kartu atsižvelgiant ir į visuomenės interesus, o valstybės

pareiga ją saugoti ir ginti. Bet koks nuosavybės atėmimas arba apribojimas neatlygintinai, taip pat besaikis jos kaupimas kitų žmonių ekonominio išnaudojimo arba nusikalstamu būdu yra amoralus ir neteisėtas. Lietuvoje socialinio teisingumo principai nuosavybės santykiuose dažnai buvo ir yra ignoruojami arba pažeidžiami.

2. Prigimtinės nuosavybės teisės integracija.

Prigimtinės nuosavybės teisės idėjos ir principai palaipsniui buvo integruoti ir į vėliau atsiradusius rašytinius tarptautinės ir valstybių nacionalinės teisės šaltinius. Romėnų teisė išskyrė privatinę ir viešąją teisę, kurių normos buvo užfiksuotos ir pirmajame rašytiniame dokumente „*XII lentelių įstatymuose*“, o vėliau Justiniano sudarytame įstatymų rinkinyje „*Corpus iuris civilis*“. Prigimtinis nuosavybės teisės pobūdis pasireiškė tuo, kad romėnų teisė pripažino teisinių santykių subjektų lygybę ir laisvę kaip galimybę elgtis savo nuožiūra, o tokio elgesio ribos galėjo būti nustatytos tik įstatymu. Senovės Romos teisininkai pirmieji suformulavo ir nuosavybės teisės turinį, kurį sudaro susijusių teisių triada: daikto valdymo, naudojimo ir disponavimo teisė. Valdymo faktas reiškė „aš turiu daiktą“, o valdymo teisė reiškė „aš turiu teisę į daiktą“. Valdymo teisė yra nuosavybės teisės sudedamoji dalis, kai daikto nuosavybė sutampa su faktiniu jo valdymu. Naudojimo teisė yra teisė naudoti daiktą ar turtą savo nuožiūra, gauti iš jų pajamų ir kitokią naudą, pritaikyti jų naudingąsias savybes savo poreikiams patenkinti. Disponavimo teisė yra savininko teisė keisti daikto ar turto teisinę padėtį, tiksliau – juos mainyti, parduoti, dovanoti ir pan.

Romėnų privatinės teisės idėjas perėmė (recepcija) tarptautinės teisės ir daugelio pasaulio valstybių teisės sistemos. Prancūzijoje 1789 m. paskelbta Žmogaus ir piliečio teisių deklaracija, vėliau Visuotinė žmogaus teisių deklaracija nurodė, kad „kiek vienas žmogus turi teisę turėti nuosavybę, tiek vienas, tiek kartu su kitais, kuri iš nieko negali būti savavališkai atimta.“ Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos protokole konstatuojama, kad „kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo turi teisę netrukdomai naudotis savo nuosavybe, kuri iš nieko negali būti atimta, išskyrus tuos atvejus, kai tai būtina visuomenės interesams ir tik įstatymo nustatytais sąlygomis bei vadovaujantis bendraisiais tarptautinės teisės principais“. Taip pat pabrėžiama, kad ankstesnės nuostatos jokių būdu neriboja valstybės teisės taikyti tokius įstatymus, kokie reikalingi, kad ji galėtų kontroliuoti nuosavybės naudojimą, atsižvelgiant į bendrąjį interesą arba kad garantuotų mokesčių, kitų rinkliavų ar baudų mokėjimą. Privачios nuosavybės absoliutus pobūdis, pabrėžiant jos socialinę funkciją tarnauti visuomenės gerovei, buvo įteisintas daugelio demokratinių valstybių konstitucijose ir

civiliniuose įstatymuose. Danijos Konstitucijoje teigiama, kad „nuosavybė neliečiama“, Vokietijos Konstitucijoje nuosavybė traktuojama kaip visuotinis gėris, turintis tarnauti visuotinei gerovei: „nuosavybė įpareigoja“, Italijos Konstitucijoje teigiama: „privati nuosavybė yra pripažinta ir garantuota įstatymu, numatančiu jos įsigijimo, naudoji mosi būdus ir ribas, užtikrinančius jos socialinę funkciją ir prieinamumą“. Prancūzijos 1804 m. civilinis (Napoleono) kodeksas, kurio idėjas perėmė daugelis pasaulio valstybių, įtvirtino privačios nuosavybės laisvę ir paskelbė: „Nuosavybės teisė – tai teisė naudotis ir disponuoti daiktu absoliučiai ir įgyvendinant šią teisę nepažeisti įstatymų arba taisyklių nustatytų draudimų“ Vokietijos civiliniame kodekse teigiama: „Turto savininkas gali elgtis su savo daiktu kaip jis nori, neleidamas niekam jam sutrukdyti, kiek tai neprieštarauja įstatymui ar trečiųjų asmenų teisėms“ Šveicarijos civiliniame kodekse nuosavybės teisė traktuojama kaip savininko teisė laisvai disponuoti savo turtu neperžengiant įstatymo nustatytų ribų, išreikalauti turtą iš svetimo neteisėto valdymo arba reikalauti pašalinti kliūtis, trukdančias laisvai naudotis turtu. Lietuvos Konstitucijos 18 straipsnyje konstatuojama, kad žmogaus teisės ir laisvės yra prigimtines, o 23 straipsnis įtvirtina nuosavybės neliečiamumo principą. Konstitucinio Teismo 1994 m. gegužės 27 d. nutarime konstatuota, kad „teisė turėti nuosavybę yra viena iš svarbiausių žmogaus prigimtinių teisių, nuosavybės niekas negali savavališkai atimti, ji gali būti paimama nebent visuomenės poreikiams ir tik remiantis įstatymu“. Lietuvos Civiliniame kodekse suformuluota tokia nuosavybės teisės samprata: „Nuosavybės teisė – tai teisė savo nuožiūra, nepažeidžiant įstatymų ir kitų asmenų teisių ir interesų, valdyti, naudoti nuosavybės teisės objektą bei juo disponuoti“, Tai priartino mūsų civilinį kodeksą prie vakarietiškos nuosavybės teisės doktrinos, suteikė teisę pačiam savininkui o ne įstatymui spręsti savo nuosavybės disponavimo klausimą.

Apibendrinant galima konstatuoti, kad integruota į tarptautinius ir valstybių nacionalinius teisės šaltinius nuosavybės teisė neprarado savo prigimtines esmės ir reikšmės. Demokratinių valstybių ir Lietuvos konstitucijose ir įstatymuose nuosavybės teisė yra traktuojama kaip viena iš pagrindinių žmogaus teisių. Pabrėžta, kad privati nuosavybės teisė yra absoliuti ir neliečiama, saugoma valstybės ir iš nieko negali būti atimta. Kartu akcentuota ir nuosavybės teisės socialinė funkcija-tarnauti visuomenės gerovei, todėl atskirais įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka ji gali būti suvaržyta ar apribota teisingai už tai atlyginant.

3.Nuosavybės teisės transformacija.

Globalizacijos procesai, kurie yra objektyvi visuomenės socialinės raidos pasekmė, daro neišvengiamą įtaką ir nuosavybės teisės sampratai bei jos įgyvendinimui. Pasaulio gyventojų skaičiaus ir socialinių poreikių augimas skatina intensyvinti gamtos išteklių gavybą ir naudojimą, žemės ūkio produkcijos gamybą, pramonės koncentraciją ir specializaciją. Kyla būtinybė stambinti ir plėsti perdirbamosios pramonės ir žemės ūkio įmonių bei kooperatyvų kooperaciją ir specializaciją maisto produktų ir žaliavos gamybos srityje. Dėl šių procesų Italijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje ir kitose valstybėse greta tradicinių atsirado nauji nuosavybės teisės subjektai, kurie perdirba žemės ūkio produkciją, teikia įvairias paslaugas žemės ūkiui ir pan. Tokie subjektai dažnai kooperuojasi su tradiciniais subjektais, steigia agropromoninius susivienijimus, akcines bendroves ir kt. Tokiu būdu be tradicinių privačios, valstybinės ir bendrosios nuosavybės formų, atsiranda ir nauja mišri nuosavybės forma. Teisinis šių subjektų statusas nustatytas specialiuose įstatymuose ir teisės aktuose. Tai reiškia, kad iš esmės keičiasi ir plečiama pati nuosavybės teisės samprata. Atsiranda nauji šios teisės subjektai, kurie per akcijas, kitus vertybinius popierius, pajinius įnašus ar kitaip tampa žemės ar kito turto savininkais arba bendraturčiais. Skirtingai nuo tradicinių savininkų jie faktiškai to turto nevaldo ir nenaudoja. Nuosavybės teisės objektu tampa finansai, akcijos, vertybiniai popieriai, patentai, skaitmeniniai ištekliai ir pan. Tarptautinės korporacijos daro vis didesnę įtaką valstybių mokesčių politikai, apeina nacionalinius apribojimus, dažnai pažeidžia aplinkosaugos reikalavimus. Panaši situacija susiklostė ir Lietuvoje, kai susikūrė įvairios tarptautinės ir nacionalinės korporacijos akcinės bendrovės ir kitokie susivienijimai. Atsiranda globalūs iššūkiai tokie kaip klimato kaita, migracija, dirbtinis intelektas ir kt.

Visa tai privertė valstybes naujų ūkio subjektų ir aplinkosaugos interesais nustatyti tam tikrus nuosavybės teisės suvaržymus ir apribojimus. Pavyzdžiui, Vokietijoje žemės sklypo savininkas įpareigotas netrukdyti, kad iš gretimų pramonės įmonių patektų į jo sklypą dujos, garai, kvapai, dūmai, šiluma ar triukšmas, jeigu tai nežymiai suvaržo jo teisę naudotis žemės sklypu. Italijoje specialiu įstatymu nustatytas servitutas, kuris leidžia per privačios žemės sklypą tekėti vandeniui natūralia vaga arba per nutiestus vamzdynus, atlyginant sklypo savininkui padarytus nuostolius. Italijos, Prancūzijos, Vokietijos ir kitų valstybių įstatymuose nustatyta, kad netinkamai ūkininkaujančio arba apleidusio žemę savininko žemė gali būti net nusavinta arba priverstinai išnuomota pageidaujantiems ją dirbti subjektams, savininkui atlyginant žemės vertę arba mokant nuomos mokesťį. Galimybę apriboti nuosavybės teises aplinkosaugos ir visuomenės interesais nustatė ir Lietuvos Konstitucija ir įstatymai. Kartu akcentuota, kad dėl tokių apribojimų savininko patirti nuostoliai turi būti teisingai atlyginti.

Atsižvelgiant į tai kyla klausimas ar globalizacijos procesai ir nuosavybės teisės transformacija, jos suvaržymai bei ribojimai paneigia teiginį, kad ji yra prigimtinė? Atsakymas būtų neigiamas. Visų pirma globalizacijos procesai ne paneigia, bet išplečia prigimtines nuosavybės teisės sampratą ir pritaiko ją šiuolaikinėms sąlygoms. Visuomenės istorinės raidos ir globalizacijos procese atsiranda nauji šios teisės subjektai ir objektai. Nuosavybės teisės objektu tampa finansai, vertybiniai popieriai, skaitmeniniai išteklių, intelektualinė nuosavybė ir kitoks nematerialus turtas. Antra, nesikeičia tradicinių žemės ir kito turto savininkų prigimtinė teisė įgyti, valdyti ir naudoti turtą ne tik pagal įstatymą, bet ir tais atvejais, kai konkretūs jo teisių draudimai ar ribojimai tiesiogiai nenustatyti įstatyme. Šiuo atveju demokratinėse valstybėse galioja senovės Romos privatinės teisės principas: “leidžiama viskas, ko nedraudžia įstatymas“. Kiekvienam žmogui turi būti sudarytos vienodos galimybės ir sąlygos laisvai įgyti, valdyti, naudoti ir ginti savo nuosavybę. Kiti žmonės, visuomenės veikėjai, politikai ir valstybės pareigūnai savo ruožtu privalo pripažinti ir įgyvendinti privačios nuosavybės neliečiamumo principą, išskyrus tuos atvejus kai ji turi tarnauti ir visuomenės interesams. Bet kokie socialiai nepagrįsti ir neteisėti nuosavybės teisės suvaržymai ir ribojimai gali būti ginčijami nacionaliniuose teismuose ir Europos Žmogaus Teisių Teisme. Ir trečia, nuosavybės teisės suvaržymai ir ribojimai nepaneigia prigimtines ir neliečiamos nuosavybės teisės sampratos, tik apibrėžia jos įgyvendinimo galimybes ir ribas. Socialinis teisingumas reikalauja, kad privati nuosavybė tarnautų ne tik savininko bet ir visuomenės gerovei. Jeigu savininkui už jo nuosavybės teisės suvaržymus ar ribojimus teisingai atlyginama jis pačios nuosavybės teisės nepraranda tik pasikeičia jos forma ir objektas. Kai nuosavybės santykiuose pirmiausia vadovaujama socialinio teisingumo principais tuo praktiškai įgyvendinama prigimtinė nuosavybės teisė. Ir atvirkščiai, jeigu nuosavybės santykiuose tie principai ignoruojami ar pažeidžiami tuo pažeidžiama ir prigimtinė nuosavybės teisė.

Tokiu būdu, visuomenės socialinės raidos ir globalizacijos procese nuosavybės teisė transformuojasi į kitą kokybinę būseną, keičia savo formą, taikymo sritį, prisitaiko prie naujų istorinių socialinių ir technologinių sąlygų. Atsirado nauji šios teisės tarptautiniai ir nacionaliniai subjektai, kurie daro įtaką ir valstybių nacionalinei teisei. Atsiranda nauji privačios nuosavybės teisių draudimai ir ribojimai jų naudai taip pat ir aplinkosaugos interesais. Tačiau šiuolaikinė nuosavybės teisės transformacija nepaneigė jos prigimtines kilmės ir sampratos. Nesikeičia prigimtinė žmogaus teisė įgyti, valdyti ir naudoti žemę ir kitą turtą, jeigu šios teisės konkrečiai nedraudžia ar neapriboja įstatymas. Neišnyksta nuosavybės teisė ir tuomet, kai visuomenės interesais turtas nusavinamas arba apribota teisė juo naudotis ir

teisingai už tai atlyginama, nes tuo atveju tikrai pasikeičia jos forma ir objektas. Kai nuosavybės santykiuose prioritetą suteikiamas socialinio teisingumo principams tuo realiai įgyvendinama ir prigimtinei nuosavybės teisei.

